

## DIMENSIUNI PSIHOLOGICE ALE ANXIETĂȚII ȘI IMAGINII DE SINE LA COPIII ABUZAȚI

**LUMINIȚA SECRIERU, conferențiar universitar, doctor,  
LILIA NACAI, asistent universitar,  
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova**

**Abstract:** *This article represents research on the relations between self-image and anxiety that abused children possess. Moreover, is based on theoretical research that also includes elaboration and implementation of a psychological program. The research brought in evidence the problems regarding the types of emotional disorders resulting from abuse and negligence of the children, at the age between 8 to 10 years. Besides, this work represents the results that demonstrate the positive impact of the psychological intervention program that is orientated towards optimizations of the mental state, self-esteem, decrease of anxiety in the children who were abused or neglected.*

**Keywords:** *self-image, anxiety, family, abused child, neglected child, emoțional disorders, psychological intervention techniques.*

Abuzul și neglijarea copilului reprezintă o problemă acută, care implică un număr din ce în ce mai mare de copii, având consecințe asupra stării psihice a acestora atât pe termen scurt cât și pe termen lung.

Problematica abuzului și neglijării copilului este majoră și globală, în toate țările lumii existând diverse forme de manifestare a acesteia, uneori fiind înrădăcinată în practicile culturale, economice și sociale specifice. O mare parte din copiii aparținând diverselor societăți sunt victime ale violenței în propriul cămin. Mulți părinți, care ar trebui să-și protejeze copiii, nu iau nici un fel de măsuri atunci când actul de violență este comis de unul dintre membrii familiei. [9, p.9]

Expunerea în copilărie la evenimente traumatizante cum ar fi violența, neglijarea, exploatarea, traficul, presupune declanșarea consecințelor la nivel individual, repercursiuni grave asupra personalității, care afectează dezvoltarea copilului imediat și/sau pe termen lung. Consecințele trăirii traumei de către copii sunt mult mai grave decât în cazul adulților, afectând multiple arii de funcționare: cognitivă, socială, emoțională, fizică. Dintre toate trăirile negative ale copilului abuzat sau neglijat, **anxietatea** ocupă un loc aparte, deseori ducând la inhibarea comportamentului, la subminarea resurselor proprii, la scăderea capacității de învățare, a productivității activității, la dificultăți în comunicare și a funcționării sociale. Anxietatea netratată la timp, se poate intensifica și va fi prezentă ca manifestare clinică și va condiționa și apariția depresiei. [7]

Autoaprecierea este capacitatea umană ce reflectă atitudinea individului față de posibilitățile și rezultatele activității sale. Ea joacă un rol important în evoluția întregii personalități în măsura în care se bazează pe un echilibru între dorințele, pretențiile individului, pe de o parte și capacitățile, posibilitățile proprii reale, pe de altă parte. Autoaprecierea se dezvoltă în contextul relațiilor cu familia, cu prietenii și cu societatea. [3; p. 70 –74]

Cercetările psihologice au demonstrat faptul că autoaprecierea este o variabilă psihologică implicată în furie, ostilitate, comportament agresiv și comportamente delincvente. În acest context ne-a interesat să analizăm relația dintre anxietate și autoapreciere.

În Republica Moldova, conform datelor statistice prezentate de Centrul național de prevenire a abuzului *Amicul* din Chișinău la nivelul anului 2019 au fost asistați un număr de 520 copii victime ale violenței, din care 221 victime și martori ai infracțiunilor cu caracter sexual și violență în familie au beneficiat de asistență specializată. Tipologia cazurilor de abuz asistate 2019 - 59% abuz sexual; 21% abuz fizic; 17% - abuz psihologic, 3% - neglijare. La nivelul anului 2018 au fost asistați un număr de 527 - copii victime ale violenței, 87 copii victime/martori ai infracțiunilor au fost audiați în condiții speciale. La nivelul anului 2016-2017: 650 - copii victime ale violenței, au beneficiat de asistența specializată, 57 dintre copii asistați au fost protejați de autorități prin aplicarea ordonanței de protecție/ordinului de restricție, 65 de rapoarte de evaluare psihologică a copiilor, expediate organelor de urmărire penală și autorităților tutelare. [4, 5, 6]

Conform datelor Inspectoratul General de Poliție/Ministerul Afacerilor Interne pe parcursul anului 2019 au fost înregistrate 1239 de infracțiuni îndreptate împotriva copiilor, victime ale cărora au fost 1304 copii. În structura infracțiunilor îndreptate împotriva copiilor, în proporție de 32% prevalează infracțiunile cu caracter sexual, fiind urmate de cele de violență fizică - 19,2%, trafic de copii – 6,7%, violență psihologică – 5,7% și neglijare – 5,1%, care au înregistrat evoluții oscilante mai puțin pronunțate față de anii precedenți. [8]

Reieșind din cele de mai sus și din numărul mare de copii aflați în situație de abuz, din insuficiența studiilor referitoare la problematica legată de intervenția, evaluarea și asistarea psihologică a acestora sunt motivele care ne-au determinat să alegem prezenta temă de cercetare.

**Problema investigației:** se reflectă în necesitatea studierii relației dintre imaginea de sine și anxietatea la copiii abuzați.

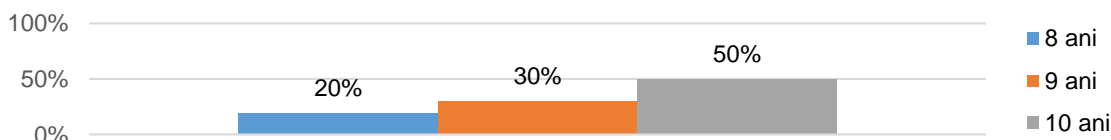
**Scopul cercetării** constă în determinarea relației dintre imaginea de sine și anxietatea la copiii abuzați.

**Ipotezele cercetării:**

1. Presupunem că la copilul care a suferit o formă de abuz și neglijare apar o serie de tulburări emoționale;
2. Presupunem că există o relație între imaginea de sine și anxietatea la copiii abuzați;
3. Presupunem că implementarea unui program de intervenție psihologică va ameliora tulburările emoționale în cazul copiilor victime ale abuzului și neglijării.

**Metodologia cercetării**

**Lotul experimental de subiecți.** În cercetarea noastră au participat 10 copii cu vârste între 8 și 10 ani de la *Centrul de plasament temporar al copiilor în situație de risc "Drumul spre casă", mun. Bălți*



*Figura 1. Indicii cantitativi privind repartizare pe vârstă a eșantionului experimental*

Copiii examinați aveau vârsta cuprinsă între 8 și 10 ani. Distribuția pe grupe de vârstă este următoarea: 8 ani (2 subiecți), 9 ani (3 subiecți), 10 ani (5 subiecți).

**Sexul.** Dintre cei 10 copii investigați, 4 au fost băieți, iar 6 fete.

**Forma de abuz suferită.** Datele prezentate în diagramele de mai jos arată faptul că majoritatea copiilor investigați au prezentat cel puțin două forme de abuz, una dintre ele fiind

dominantă. Astfel, se observă că 20% dintre subiecții investigați au ca formă dominantă de abuz- abuzul fizic ; 20% abuzul emoțional; 30%, au suferit o formă de neglijare.

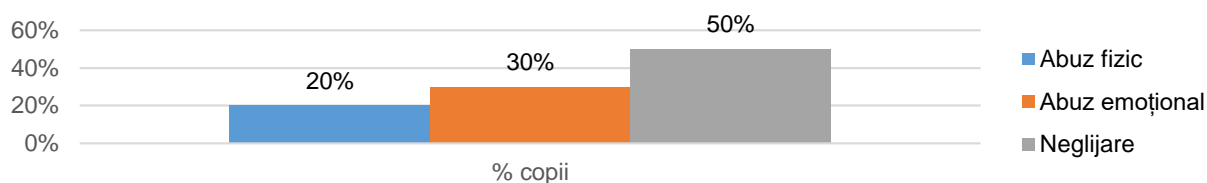


Figura 2. Distribuția datelor privind forma de abuz la care au fost supuși copiii investigați

Pentru colectarea datelor au fost utilizate următoarele **instrumente** :

### 1. Diagnosticarea autoaprecierii stărilor psihice (după Eysenck)

Tehnica a fost elaborată de savantul H.J. Eysenck în scopul determinării stărilor psihice : anxietate, frustrare, agresivitate, rigiditate. Testul constă din 40 de afirmații grupate grupate în blocuri a câte 10 în fiecare. Pentru fiecare bloc de afirmații se calculează punctajul total. Primul bloc determină nivelul stării de anxietate, al doilea determină nivelul stării de frustrare, al treilea-nivelul de agresivitate, al patrulea - starea de rigiditate. Stările cercetate sunt apreciate după trei nivele ce sunt expuse în anexa nr.1.

Subiecților li se cere să răspundă sincer la întrebări în felul următor:

- Dacă starea vă caracterizează (da) puneți 2 puncte;
- Dacă starea se potrivește, dar nu prea (uneori) - 1 punct;
- Dacă nu se potrivește (nu) - 0 puncte;

Cotarea și interpretarea rezultatelor:

*Afirmațiile 1-10 se referă la anxietate:*

- 0-7 lipsa de anxietate;
- 8-14 anxietate medie, acceptată;
- 15-20 foarte anxioși.

*Afirmațiile 11-20 frustrare:*

- 0-7 autoapreciere înaltă, rezistența la eșecuri, lipsa fricii de greutate;
- 8-14 nivel mediu, prezența frustrării;
- 15-20 autoapreciere scăzută, evitarea dificultăților, frica de eșecuri.

*Afirmațiile 21-30 se referă la agresivitate:*

- 0-7 calm, reținut, cumpătat;
- 8-14 nivel mediu de agresivitate;
- 15-20 agresivitate, nestăpînire, dificultăți în relație cu alții.

*Afirmațiile 31-40 rigiditate:*

- 0-7 lipsa rigidității, flexibilitate;
- 8-14 nivel mediu;
- 15-20 rigiditate pronunțată, sunt contraindicate schimbările. [2, p.26]

**2. Metoda Dembo-Rubinștein (în modificarea lui A. M. Prihojan)** are menirea de a examina autoaprecierile și aspirațiile spre dezvoltare a sinelui. Subiecților li se propune să indice pe 7 segmente a câte 100 mm nivelul dezvoltării unor calități (*Inteligență, Încredere în sine, Autoritate, Gelozie, Autoapreciere, Stima de sine, Anxietate*) și cel al aspirațiilor spre dezvoltare. Primul segment nu se ia în calculul la analiza statistică, prezentând doar o mostră de antrenament. Celelalte 6 sunt măsurate, calculându-se media pentru toate și pentru cele două indicații.

În conformitate cu concepția autorilor metodei, nivelul autoaprecierii se evaluează în următorul mod: mai puțin de 44 mm – autoapreciere joasă, 45 – 59 – medie, 60 – 74 – înaltă, 75 – 100 – foarte înaltă. Se consideră că autoaprecierile reale se plasează între indicii 45 – 74, de la 75 la 100 se manifestă supraaprecierea, care denotă anumite probleme de formare a personalității, incapacitate de evaluare de sine în raport cu alții, lipsa unui potențial de dezvoltare. Mai puțin de 45 – subapreciere, subiecții din această categorie alcătuind “grupul de risc”, deoarece se manifestă pregnant sentimentul de neîncredere în sine sau sentimentul de apărare ridicat.

Nivelul aspirațiilor de dezvoltare este optim determinat atunci, când se include între 60 și 89 mm., iar de la 75 la 89 denotă o percepere adecvată a propriilor posibilități, perspective de dezvoltare a personalității. Rezultatele înalte (90 – 100 mm.) denotă o apreciere inadecvată a capacităților proprii, iar cele joase (până la 60) – un nivel jos al aspirațiilor.

Diferențele dintre aceste două măsurări semnifică calitatea motivației spre dezvoltare după cum urmează: până la 7 – lipsa unei motivații sau tendințe slab manifestate, între 7 și 25 – motivație adecvată, de la 26 – la 40 – aspirații sporite, soldate cu solicitări intense față de sine și, ca rezultat, cu tensiune internă, peste 40 – conflict intern. [10; p.23]

Pentru verificarea ipotezei 1, conform căreia am presupus că la copilul care a suferit o formă de abuz și neglijare apar o serie de tulburări emoționale, inițial am administrat metoda *Diagnosticarea autoaprecierii stării psihice după H.J. Eysenck*, în scopul determinării stărilor psihice : anxietate, frustrare, agresivitate, rigiditate.

Conform datelor obținute la metoda *Diagnosticarea autoaprecierii stării psihice după H.J. Eysenck*, menționăm ca participanți la studiu au prezentat următoarele rezultate (medii) privind autoaprecierea stărilor psihice : anxietate, frustrare, agresivitate, rigiditate.



Figura 3. Reprezentarea grafică a valorilor medii a stărilor psihice a respondenților (N=10)

Conform valorilor medii obținute de respondenți, ce reflectă intensitatea manifestării stărilor psihice constatăm, nivel înalt al anxietății, urmat de frustrare sporită, agresivitate înaltă a respondenților și nivel mediu de rigiditate.

*Anxietatea*, nivel înalt ( $m=16,7$ ) – denotă că copiii abuzați și/sau neglijăți trăiesc emoții intense, neliniște exagerată în raport cu situațiile școlare și extrașcolare, trăiesc stări de tensiune, frustrare și nervozitate permanente, manifestă fatigabilitate psihică, supărare, hipersensibilitate și neatenție, tensiuni în corp, emoții sau dureri de stomac, dureri de cap, au dificultăți de adormire, probleme de atenție și concentrare, sentimente de singurătate, îngrijorare, dependență de adulți, refuz de a merge la școală și neîncredere în sine, combinată cu gestionarea defectuoasă a propriilor trăiri și emoții, adesea asistăm și la evitarea comunicării și socializării cu alții copii.

*Frustrare*, nivel înalt ( $m=15,6$ )- denotă că copiii abuzați și/sau neglijăți trăiesc starea de frustrare, nervozitate, care, de obicei, este însoțită și de un nivel înalt de anxietate, se manifestă prin autoapreciere scăzută, evitarea dificultăților, frica de eșecuri

*Rigiditate*, nivel mediu ( $m=14,6$ ) – denotă că copiii abuzați și/sau neglijați manifestă invariabilitatea comportamentelor, credințelor, opiniilor chiar dacă acestea diferă, nu corespund situației reale, vieții. Incapacitatea de a reacționa la o situație nouă, de a restructura acțiunile, comportamentele.

*Agresivitate*, nivel înalt ( $m=15,4$ ) – denotă că copiii abuzați și/sau neglijați comunică ineficient, rezolvă conflictele decât prin acte de violență, nu știu să ceară ajutorul adulților în situații dificile sau, uneori, adulții nu le oferă suficientă atenție și sprijin, păstrează mânia, ura față de ceilalți pentru că au fost tratați incorect la un moment dat, sau își manifeste frustrările, nemulțumirile prin acte de ostilitate directă, pot manifesta agresivitatea ca formă de adaptare.

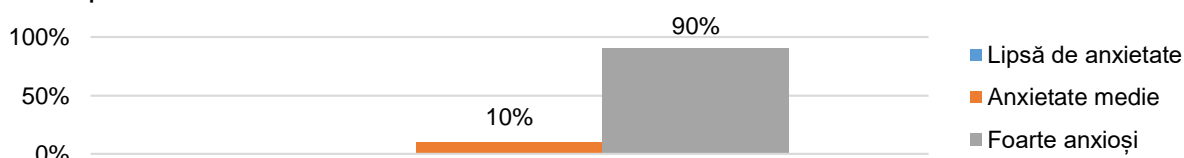


Figura 4. Distribuția datelor privind nivelul anxietății a respondenților (N=10)

Conform rezultatelor obținute de respondenți la metoda *Diagnosticarea autoaprecierii stării psihice după H.J. Eysenck*, menționăm că aceștea au prezentat următoarele scoruri, încadrate în trei grupe: lipsa de anxietate, anxietate medie, acceptată, foarte anxioși. Scorurile obținute indică anxietate înaltă la majoritatea respondenților (90%), deci majoritatea subiecților experimentali, copiii abuzați și/sau neglijați trăiesc sentimente de teamă, neputință, furie.

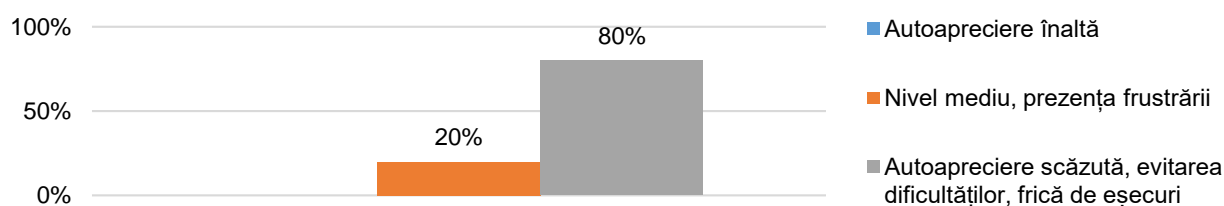


Figura 5. Distribuția datelor privind nivelul de frustrare a respondenților (N=10)

Conform rezultatelor obținute de respondenți la metoda *Diagnosticarea autoaprecierii stării psihice după H.J. Eysenck*, menționăm respondenții participanți la studiu au prezentat următoarele scoruri, încadrate în trei grupe: autoapreciere înaltă, rezistența la eșecuri, lipsa fricii de greutate; nivel mediu, prezența frustrării, autoapreciere scăzută, evitarea dificultăților, frica de eșecuri. Scorurile obținute indică nivel înalt de frustrare la majoritatea respondenților (80%), deci majoritatea subiecților experimentali, copiii abuzați și/sau neglijați trăiesc sentimente de neîncredere autoapreciere scăzută, evita dificultățile, au frica de eșecuri.

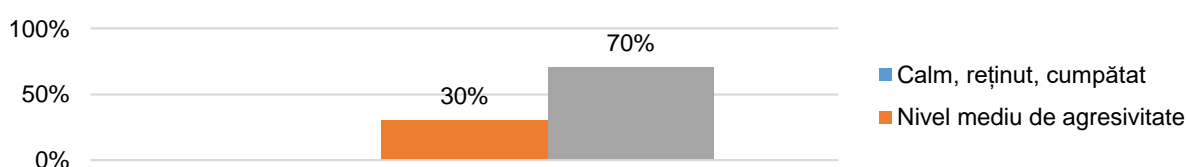


Figura 6. Distribuția datelor privind nivelul de agresivitate a respondenților (N=10)

Scorurile obținute indică nivel înalt de agresivitate la majoritatea respondenților (80%), deci majoritatea subiecților experimentali, copiii abuzați și/sau neglijați, supuși actelor de agresivitate, cei care nu știu ce înseamnă dragoste părintească, sunt maltratați sau neglijați, în consecință ei nu pot să aibă încredere în propriile forțe, să fie fericiți, pot deveni incapabili

de a transmite copiilor proprii dragostea și afecțiunea lor pe care înșiși nu le-au cunoscut în copilărie. Complexul de inferioritate este acel factor care-i împiedică în realizarea lor familială și profesională. Copii supuși actelor de agresivitate la atingerea maturității devin și ei mai agresivi decât semenii.

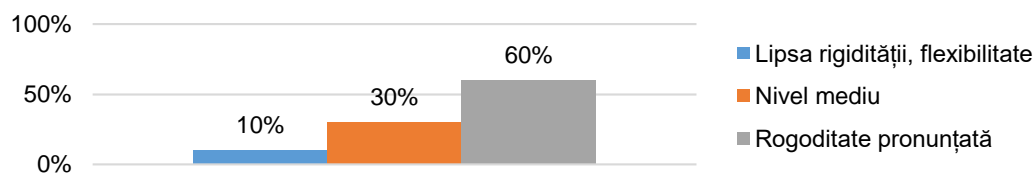


Figura 7. Distribuția datelor privind nivelul de rigiditate a respondenților (N=10)

Sentimentele de teamă, neputință, furie, pe care le are copilul, condiționează tulburări psihopatologice și un comportament anormal, agresiv, o purtare revoltătoare. Situația aceasta duce la dereglarea comportamentului și a stărilor emoționale. Acești copii se confruntă cu diverse dificultăți, le slăbește atenția, capacitatea de concentrare, obosesc rapid mintal sau fizic, sunt retrași sau pot fi brutali, mincinoși, răutăcioși, intră repede în conflict cu cei din jur, li se formează convingerea că violența este o modalitate de soluționare a problemelor. Traumatismul emoțional cronic din copilărie este cauza modificărilor trăsăturilor de personalitate ale copilului și creării unui potențial distructiv și periculos, care este în defavoarea societății.

Pentru studiul imaginii de sine am aplicat *tehnica de autoapreciere Dembo – Rubinștein* (în modificarea lui A. M. Прихожан) care are drept scop studierea nivelului autoaprecierii și nivelului de aspirații.

În continuare prezentăm în figura 8 rezultatele obținute la metoda Dembo – Rubinștein privind nivelul de autoapreciere a copiilor.

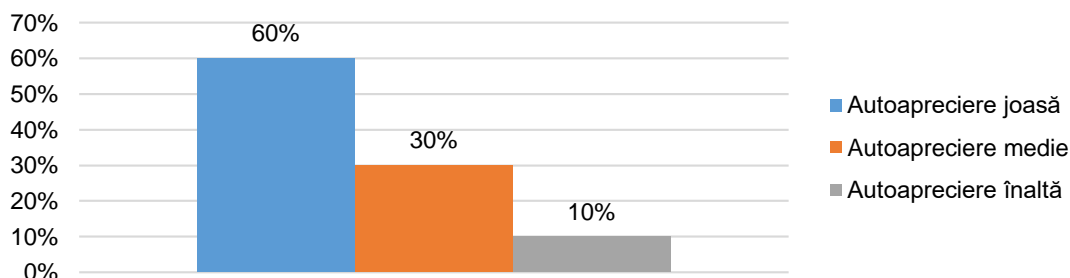


Figura 8. Nivelul de autoapreciere a copiilor după tehnica Dembo – Rubinștein

Tehnica Dembo-Rubenștein a permis elevilor să se autoevalueze în raport cu următorii indici: *inteligență, caracter, autoritate la semenii, abilități manuale, exterior, încredere în sine*.

Prin aplicarea tehnicii Dembo – Rubinștein s-a urmărit scopul identificării raportului dintre calitatea imaginii de sine și nivelului de autoapreciere la copii.

Analiza datelor prezentate în figura 8 oferă următoarea informație: din totalul subiecților, 60% (6 din 10 copii) au o autoapreciere joasă (mai puțin de 44 mm), 30% (3/10) au o autoapreciere medie (între 45 -59 mm), 10% (1/10) o autoapreciere înaltă (60-74 mm la limita, mai mult spre medie). Observăm că cei mai mulți copii se subapreciază: subiecții din această categorie alcătuind "grupul de risc", deoarece se manifestă pregnant sentimentul de neîncredere în sine sau sentimentul de apărare ridicat.

Subaprecierile indică mai multe ezitări sau lipsa dorinței de realizare. Acești copii sunt emotivi interiorizați, fragili, sensibili, sunt nemulțumiți de sine și de realizările personale,

mereu se lamentează și sunt în căutarea motivației, sunt atenți la opinia celorlalți, ușor influențabili.

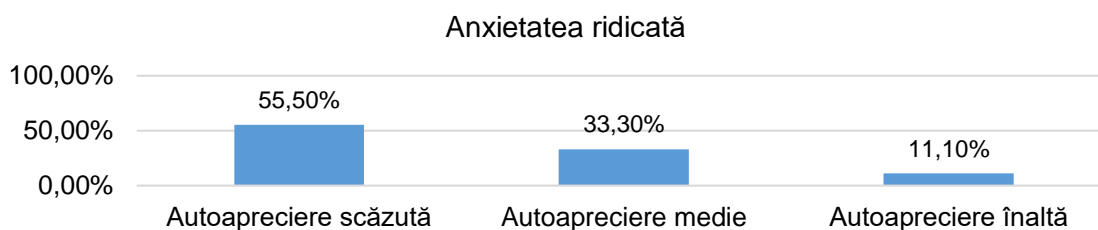
Rezultatele obținute privind nivelul aspirațiilor spre dezvoltare au fost sintetizate în figura nr.9.



*Figura 9. Nivelul aspirațiilor spre dezvoltare a copiilor după tehnica Dembo – Rubinștein*

Rezultatele prezentate în figura nr.9 denotă următoarea situație: 70% de copii (7 din 10) prezintă un nivel redus de aspirații și 30% copii (3/10) prezintă un nivel optim de aspirații.

În continuare am corelat rezultatele obținute la cele două instrumente. Analiza amplă a datelor ne permite să concludem că nivelului înalt de anxietate corespunde cu o autoapreciere scăzută. Rezultatele obținute au fost sintetizate în figura nr.10



*Figura 10. Repartiția datelor privind autoaprecierea la copiii supuși experimentului care manifestă nivel ridicat de anxietate*

Rezultatele prezentate în figura 10 denotă următoarea situație: 55,5% copii cu un nivel ridicat de anxietate obțin un scor redus, ceea ce presupune o autoapreciere scăzută. Autoaprecierea scăzută sau negativă se manifestă prin neîncredere în forțele proprii, inacceptare de sine, autonegare, prin trăirea unor stări conflictuale, adânci, suferințe permanente, izolare. Consecințele pe care autoaprecierea scăzută le produce în funcționarea psihologică și în personalitatea copiilor sunt o varietate de emoții negative, cum ar fi stări apăsătoare, agitație, neliniște și un nivel accentuat de anxietate.

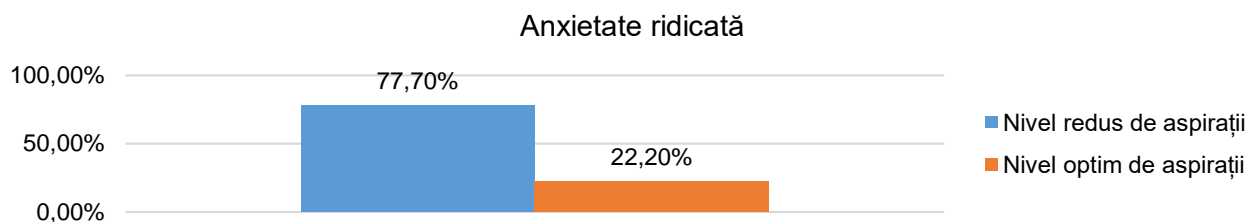
33,3% din numărul total de copii cu nivel ridicat de anxietate au o autoapreciere medie. Ei se caracterizează ca fiind precauți și nesiguri. Conceptul despre sine al acestor copii este frecvent confuz și incert, dar în același timp ei își atribuie și calități pozitive.

Doar 11,1% (1 din 9 copii) cu un nivel ridicat de anxietate au o autoapreciere înaltă. Elevii cu o autoapreciere înaltă se percep ca fiind întotdeauna mulțumiți de ei, se respectă, recunoscând și acceptându-și în același timp defectele lor.

În concluzie, menționăm că copiii cu un nivel ridicat de anxietate mai mult se autoapreciază la un nivel scăzut și mediu. Acest fapt este confirmat și de coeficientul de corelație negativ obținut,  $r = -0,557$ ,  $p = 0,045$ .

În urma analizei datelor prezentate constatăm, că există o relație de strânsă interdependență între anxietate și autoapreciere. O autoapreciere scăzută are un impact asupra copilului și anume: pierderea încrederii în forțele proprii, apariția anxietății accentuate și a neliniștii permanente.

În continuare am analizat particularitățile **nivelului de aspirații** raportat la **nivelul ridicat de anxietate**. Rezultatele obținute au fost sintetizate în figura nr.11.



*Figura 11. Repartiția datelor privind nivelul de aspirații la copiii supuși experimentului care manifestă nivel ridicat de anxietate*

Rezultatele obținute și prezentate în figura nr.11 au arătat că din 9 copii cu nivel ridicat de anxietate, 77,7% (7 din 9 copii) prezintă un nivel redus de aspirații în raport cu propriul Eu și anume în raport cu: intelectul, caracterul, autoritatea în fața semenilor, capacitățile comunicative, înfățișarea și încrederea în sine, ceea ce împiedică valorificarea posibilităților reale de care el dispune.

22,2% din copiii (2 din 9 copii) cu nivel ridicat de anxietate au un nivel optim de aspirații. Acești copii sunt încrezători în propriile posibilități, manifestă perseverență în atingerea obiectivelor, sunt critici în evaluarea progresului.

Pentru a investiga existența unei relații între anxietate și nivelul de aspirații, am calculat

coeficientul de corelație Pearson. Rezultatele ne permit să constatăm existența unei corelații pozitive semnificative între anxietate și nivelul de aspirații,  $r=0,432$ ,  $p=0,038$ .

Generalizând rezultatele ce vizează interrelația *anxietate –autoapreciere* și *anxietate –nivel de aspirații*, vom conchide că există o relație de interdependență între ele.

### **Concluzii:**

Prelucrarea, analiza datelor ne-a permis **să constatăm** următoarele:

- copiii abuzați și/sau neglijăți, supuși actelor de agresivitate, ei nu pot să aibă încredere în propriile forțe, sunt anxioși, frustrați, complexul de inferioritate este acel factor care-i împiedică în realizarea lor familială și profesională. Copii supuși actelor de agresivitate la atingerea maturității devin și ei mai agresivi decât semenii.
- Sentimentele de teamă, neputință, furie, pe care le are copilul, condiționează tulburări psihopatologice și un comportament, agresiv, o purtare revoltătoare, ceea ce duce la dereglarea comportamentului și a stărilor emoționale. Acești copii se confruntă cu diverse dificultăți, le slăbește atenția, capacitatea de concentrare, se obosesc rapid mintal sau fizic, sunt retrași sau pot fi brutali, mincinoși, răutăcioși, intră repede în conflict cu cei din jur, li se formează convingerea că violența este o modalitate de soluționare a problemelor. Traumatismul emoțional cronic din copilărie este cauza modificărilor trăsăturilor de personalitate ale copilului și creării unui potențial distructiv și periculos.

Rezultatele experimentului de constatare au servit drept suport în elaborarea și implementarea unui program de intervenție psihologică în vedere optimizării stării psihice, autoaprecierii, diminuarii anxietății în cazul copiilor victime ale abuzului, neglijării.

Astfel, cei 9 copii care au înregistrat nivel ridicat de anxietate și o autoapreciere joasă au constituit grupul țintă al programului. Cu acești copii au fost desfășurate 7 ședințe de grup cu durata de 40 - 50 minute. Având vârste apropiate și experiențe asemănătoare, coeziunea grupului s-a realizat cu ușurință. Programul oferă copilului posibilitatea de a



împărtăși cu ceilalți trăirile asociate abuzului, neglijării, putând, de asemenea, afla mai multe despre experiențele celorlalți.

**Scopul** de a reduce problemele emoționale, îmbunătățirea stimei de sine

**Obiective**

- Educarea managementului emoțional;
- Prelucrarea emoțiilor și cognitiilor asociate traumei
- Îmbunătățirea abilităților de relaționare;
- Învățarea metodelor constructive de soluționare a conflictelor

**Forma de lucru:** în grup

**Numărul de persoane:** 9 copii

**Locul de desfășurare:** sala de comunicare, Centrul de Plasament Temporar al copiilor în situație de risc "Drumul spre casă".

**Durata pentru realizare:** 7 ședințe

**Frecvența ședințelor:** 2 ședințe pe săptămână

**Timpu ședinței:** 40-50 min

**Metode/tehnici aplicate:** terapia prin joc; art-terapia; biblioterapia; desenul proiectiv; terapia prin mișcare; explicația; demonstrația; brainstorming; conversația; istorioare / povestirea poveștilor alcătuite de copil; finisarea istorioarelor începute, tehnici de relaxare.

Programul de intervenție a fost constituit din 3 părți:

1. *Etapa de relaționare și cunoaștere în grup* (1 ședință) - această parte a programului a fost orientată spre stabilirea regulilor și principiilor de lucru cât și pentru stabilirea obiectivelor și așteptărilor.

2. *Etapa de intervenție* (5 ședințe) - a urmărit atingerea obiectivelor formulate. Această parte a programului cuprinde tehnici și exerciții ce conduc la dezvoltarea imaginii de sine; antrenarea și optimizarea încrederii în sine; antrenarea autoaprecierii; învățarea tehnicilor pentru înlăturarea încordării; stimularea autoaprecierii; și dezvoltarea capacității de autoreglare psihică.

3. *Etapa consolidării și evaluării eficienței programului în ansamblu* (1 ședință) - această etapă are ca scop evaluarea rezultatelor, cât și consolidarea cunoștințelor, și abilităților dezvoltate pe parcursul programului.

În scopul evaluării eficienței programului de intervenție asupra tulburărilor emoționale evidențiate la copiii abuzați și neglijăți am administrat testele: *Diagnosticarea autoaprecierii stării psihice* după H.J. Eysenck și *Tehnica de autoapreciere Dembo – Rubinștein* (în modificarea lui A. M. Прихожан).

Au fost examinate rezultatele obținute de copii după etapa de intervenție comparativ cu cele din etapa constatativă.

În scopul analizei comparate a valorilor experimentale prezentăm în continuare, în figura 12, rezultatele obținute de copiii abuzați și neglijăți la etapa *pre-test* și *post-test* la testul *Diagnosticarea autoaprecierii stării psihice* după H.J. Eysenck.

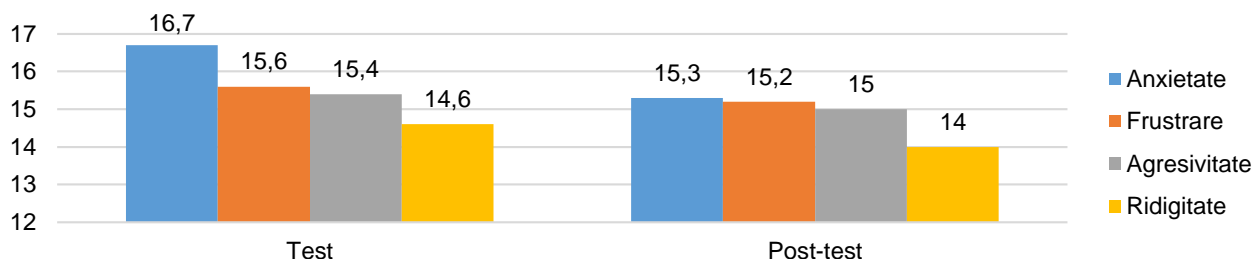


Figura 12. Reprezentarea grafică a valorilor medii a stărilor psihice a respondenților înainte și după experimentul de formare

Conform valorilor medii obținute de respondenți, ce reflectă intensitatea manifestării stărilor psihice constatăm diferențe importante între rezultatele Test și rezultatele-Retest: indici cantitativi semnificativ mai scăzuți la dimensiunea *Anxietatea* (MTest =16,7 vs. MRetest =15,3), *Frustrare* (MTest =15,6 vs. MRetest =15,2), *Rigiditate* (MTest =15,4 vs. MRetest =15), *Agresivitate* (MTest =14,6 vs. MRetest =14). Aceste rezultate pot fi explicate prin activitățile din cadrul programului formativ orientate spre dezvoltarea competențelor de management emoțional; prelucrarea emoțiilor și cognițiilor asociate traumei, abilităților de relaționare.

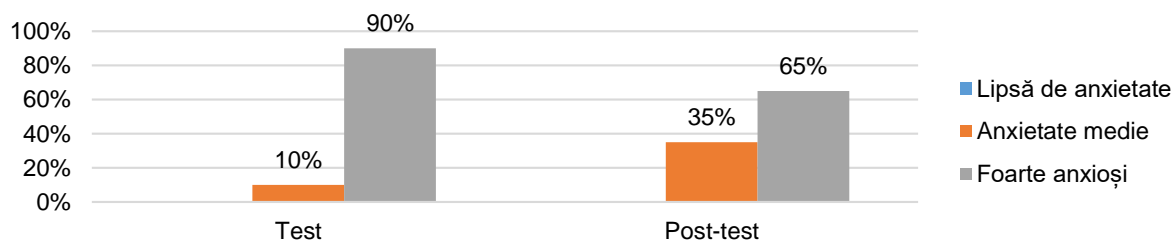


Figura 13. Distribuția datelor privind nivelul anxietății a respondenților înainte și după experimentul de formare

Prezintă interes, pentru cercetarea noastră compararea indicilor cantitativi obținuți de respondenți privind nivelul anxietății la înainte și după experimentul de formare. Rezultatele cantitative ne permit să consemnăm diferențe între rezultatele -Test și rezultatele-Retest. Astfel, constatăm că copiii abuzați și neglijați prezintă indici cantitativi mai scăzuți la dimensiunea *Anxietate* (Test - circa 90% respondenți s-au autoapreciat cu nivel înalt de anxietate, iar 10% marcați de anxietate medie vs. Retest circa 65% din respondenți foarte anxioși, iar 35% marcați de anxietate medie). Ceea ce denotă că copiii abuzați și neglijați percep, autoapreciază starea sa mai puțin anxioasă decât în experimental de constatare, fapt ce confirmă că programul formativ propus la etapa intervenției psihologice s-a dovedit a fi eficient.

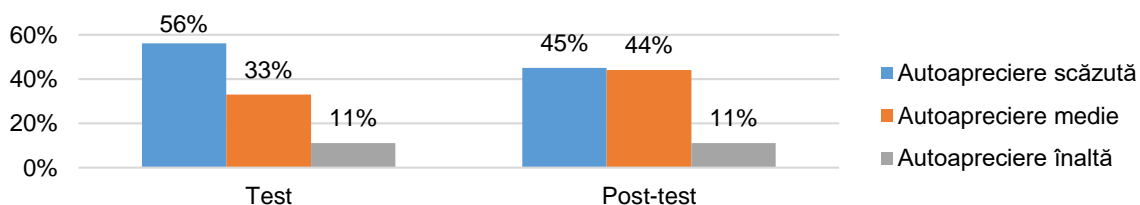


Figura 14. Repartiția datelor privind nivelul autoaprecierii la copiii supuși experimentului formativ care manifestă nivel ridicat de anxietate (rezultatele Test și rezultatele-Retest)

Rezultatele prezentate în figura 14 denotă următoarea situație privind rezultatele Test și rezultatele-Retest: Test - 55,5% copii cu un nivel ridicat de anxietate obțin un scor redus,

ceea ce presupune o autoapreciere scăzută, *Retest* - 45% copii cu un nivel ridicat de anxietate obțin un scor redus, ceea ce presupune o autoapreciere scăzută; *Test* - 33,3% din numărul total de copii cu nivel ridicat de anxietate au o autoapreciere medie, *Retest* -44 % din numărul total de copii cu nivel ridicat de anxietate au o autoapreciere medie; *Test și Retest* - doar 11,1% (1 din 9 copii) cu un nivel ridicat de anxietate au o autoapreciere înaltă.

Rezultatelor obținute în faza aplicării diagnosticului post-test, ne arată faptul că modelul experimental propus și-a dovedit eficient. Programul de intervenție psihologică poate fi utilizat de specialiștii în domeniu, în lucrul cu copiii abuzați, neglijați în vederea ameliorării tulburărilor emoționale, îmbunătățirii imaginii de sine și a relaționării.

#### **Referințe bibliografice:**

1. Abuzul și Neglijarea copilului, Studiu realizat de Organizația „Salvați Copiii”, România, București, 2000.
2. BATOG, M. Modalitati de interventie psihologica in cazul tulburarilor posttraumatice de stres la copii si adolescenti. Suport metodologic. Chisinau, 2015, p.26
3. RACU, Iu. Relația dintre autoapreciere și anxietate la preadolescenți. In: Psihologie Pedagogie Specială Asistență Socială. 2009, nr. 3 (16), p. 70 –74
4. RAPORT ANUAL 2016-2017. Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii Disponibil pe internet [https://www.cnpac.md/wp-content/uploads/2011/12/Raport-CNPAC-2016-2017\\_final.pdf](https://www.cnpac.md/wp-content/uploads/2011/12/Raport-CNPAC-2016-2017_final.pdf)
5. RAPORT ANUAL 2018. Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii Disponibil pe internet [https://www.cnpac.md/wp-content/uploads/2011/12/Raport-CNPAC\\_2018\\_romana.pdf](https://www.cnpac.md/wp-content/uploads/2011/12/Raport-CNPAC_2018_romana.pdf)
6. RAPORT ANUAL 2019. Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii Disponibil pe internet [https://www.cnpac.md/wp-content/uploads/2019/12/CNPAC\\_raport-2019-RO-sm.pdf](https://www.cnpac.md/wp-content/uploads/2019/12/CNPAC_raport-2019-RO-sm.pdf)
7. SÎMBOTEANU, Daniela, ȘEVCENCO, Oxana. Evaluarea și elaborarea Raportului de evaluare psihologică în cazurile de violență, neglijare, exploatare sau trafic al copilului: Ghid. Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii. Chișinău: Tipogr. Foxtrot, 2017
8. TOARTĂ, Viorica, SÎMBOTEANU, Daniela. Compendiul statistic cu privire la evoluția în anul 2019 a cazurilor de violență, neglijare, exploatare, trafic asupra copiilor. Disponibil pe internet <https://www.cnpac.md/ro/compendiul-statistic-cu-privire-la-evolutia-in-anul-2019-a-cazurilor-de-violenta-neglijare-exploatare-trafic-asupra-copiilor-3/>
9. VELEANOVICI, A. *Profilul psiho-afectiv al copiilor aflați în dificultate*. În: Probleme actuale ale științelor umaniste, Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor, vol. VIII, Chișinău, 2009
10. GONȚA, V., GODOROJA, O. Impactul imaginii de sine în manifestarea sentimentului de gelozie la tineri. În :Revista de Psihologie nr.3, 2010. p.23]